

Моніторинг російського інформаційного простору

02.10.-09.10.2025

I. Російський ВПК

1. Загальний стан ВПК РФ

i. Україна ввела санкції проти підприємств російського ВПК¹

4 жовтня 2025 року президент України Володимир Зеленський підписав новий пакет санкцій, спрямований проти підприємств військово-промислового комплексу Росії та пов'язаних із ними іноземних постачальників.

До списку внесено «Хардберрі Русфактор», що виробляє БПЛА та системи протидії дронам; завод «Юпітер», який виготовляє оптичні та прицільні прилади; оптико-механічне КБ «Валдай», що випускає тепловізори та FPV-дрони.

Також обмеження поширено на китайську компанію Shenzhen Weilai International Trade Co., яка постачає компоненти для підсанкційного заводу «Алабуга», де здійснюється складання ударних дронів типу Shahed («Герань»).

ii. Міноборони РФ прискорило допуск нових зразків озброєння та техніки²

У вересні 2025 року МО Росії допустило до експлуатації у Збройних силах близько 110 нових зразків озброєння та військової техніки, з яких 80 — російського виробництва. Це на понад 40% більше, ніж у серпні.

¹ <https://glavnoe.in.ua/ru/novosti/zelenskyj-podpysal-try-novyh-paketa-sankczyj-protyv-rf-kto-v-spyske>

² <https://w-n.com.ua/archives/733008>

iii. *Іран, Алжир і Ефіопія замовили в Росії винищувачі Су-57 і Су-35 — витік документів «Ростеху»³*

Хакерська група Black Mirror 3 жовтня оприлюднила документи, які, за її твердженням, належать держкорпорації «Ростех». У них зазначено графіки та обсяги поставок сучасних винищувачів Су-57 і Су-35 для іноземних клієнтів, серед яких нібито фігурують Іран, Алжир і Ефіопія.

Згідно з оприлюдненими даними, Іран замовив 48 винищувачів Су-35, Алжир — 12 Су-57 і 14 фронтових бомбардувальників Су-34, а Ефіопія — шість Су-35. Документи також містять деталі контрактів дочірньої структури «Ростеху» — концерну КРЭТ, який постачає електронні системи для літаків «Сухой».

Передбачено, що обладнання для іранських Су-35 буде відвантажено через 16–18 та 46–48 місяців після отримання авансових платежів, тобто орієнтовно у 2024–2026 роках, із повними поставками у 2026–2028. Поставки літаків для Алжиру заплановані на 2024–2026 роки, що може зробити його першим іноземним замовником Су-57. Контракт з Ефіопією, ймовірно, уже наближається до завершення або частково реалізований.

Аналітики зазначають, що у разі підтвердження достовірності документів, ці угоди стануть найбільшими експортними контрактами РФ у сфері бойової авіації після 2022 року

iv. *РФ продовжує використовувати імпорتنі комплектуючі для ракет і дронів⁴*

6 жовтня 2025 року Володимир Зеленський заявив, що російські ракети і безпілотики містять деталі іноземного виробництва з США, Німеччини, Великої Британії, Швейцарії, Японії, Південної Кореї, Нідерландів, Китаю і Тайваню.

Під час нічного удару 5 жовтня застосували 549 засобів ураження, у яких, за даними Зеленського, було понад 102 785 іноземних компонентів: близько 100 688 у дронах

³ https://www.unian.net/weapons/su-57-i-su-35-ryad-stran-zakazali-u-rossii-istrebiteli-novogo-pokoleniya-13153098.html#google_vignette

⁴ <https://www.dw.com/ru/zelenskij-rossia-popreznemu-polucaet-zarubeznye-detali-dla-vooruzenij/a-74255376>

Shahed/«Герань», приблизно 1 500 в «Іскандерах», 192 в «Кинжалах» і 405 у «Калібрах».

Зокрема, зі США постачають конвертери для ракет Х-101 і дронів, матриці для БПЛА і «Кинжалів», аналого-цифрові перетворювачі та іншу мікроелектроніку. За оцінкою, близько 50 різних мікрокомпонентів у кожному Shahed виробляються в Китаї та на Тайвані.

2. Війна майбутнього

i. Від «Каспійського монстра» до Viceroy — новий етап розвитку екранопланів⁵

Екраноплан — це гібрид між літаком і кораблем, який рухається над поверхнею води завдяки ефекту екрану — аеродинамічному явищу, що виникає при польоті на дуже малій висоті.

Після радянських експериментів з «Каспійським монстром» технологія отримала нове життя на Заході. Дослідницьке агентство Міноборони США DARPA розробляло проєкт Liberty Lifter, а стартап Flying Ship Company просуває компактніші моделі. У 2025 році очікується початок експлуатації екранопланів Viceroy від компанії Regent Craft.

Viceroy може працювати в трьох режимах — як звичайне судно, як судно на підводних крилах і як екраноплан. Це дозволяє розширити сферу застосування техніки, зокрема у військових операціях і логістиці. Корпус морської піхоти США вже уклав контракт із Regent Craft на розробку й постачання електричних екранопланів. Їхні двигуни відзначаються низьким рівнем шуму, теплового випромінювання та малою помітністю для радарів і гідролокаторів.

ii. МЗС РФ: проєкт «стіни дронів» у ЄС має політичні та піар-цілі⁶

У МЗС Росії заявили, що ініціатива створення так званої «стіни дронів» країнами Євросоюзу має на меті не стільки оборону,

⁵ https://t.me/news_engineering/15964

⁶ <https://telegram.me/izvestiya/400223#5071570188634535578>

скільки залучення уваги та фінансування. Директор департаменту європейських проблем МЗС РФ Владислав Масленников назвав цей проєкт способом «прифронтових» держав ЄС привернути ресурси й підтримку.

Він зазначив, що для Єврокомісії «стіна дронів» є радше піар-акцією, яка підтверджує курс на мілітаризацію ЄС і водночас створює нові замовлення для європейського військово-промислового комплексу. Масленников наголосив, що такі оборонні проєкти є дорогими, тривалими та майже незворотними після розгортання.

3. Підприємства ВПК РФ

і. Ризик санкцій і зриву держзамовлень через спробу «Технодинамики» поглинути СЭГЗ⁷

Після внесення АО «Технодинамика» до британського санкційного списку її спроба отримати контроль над Сарапульським електрогенераторним заводом (СЭГЗ) може поширити обмеження і на саме підприємство. Це загрожує зривом експорту, виконання держоборонзамовлення і соціальних програм у Сарапулі.

СЭГЗ — успішний виробник військової й цивільної продукції, який у 2023 році збільшив експорт цивільної продукції на 247% і забезпечив понад половину виручки за рахунок держзамовлень. Поглинання компанії під санкціями може заблокувати міжнародні платежі та імпорту комплектуючих.

Регіональна влада та депутати Держдуми попереджають, що спроби «Технодинамики» змінити керівництво заводу становлять загрозу нацбезпеці. Суд тимчасово зупинив дії холдингу, однак нове зібрання акціонерів призначене на жовтень 2025 року.

⁷ <https://versia.ru/amp/pogloshhenie-texnodinamikoj-udmurtskogo-predpriyatiya-mozhet-nanesti-udar-po-yeksportu-goszakazam-i-socialnym-proektam>

- ii. *Держоборонзамовлення знизило рентабельність Тульського збройового заводу⁸*

Показники ПАО «Імператорський Тульський збройовий завод» суттєво погіршилися через різке зростання частки державного оборонного замовлення. Частка виручки за контрактами в межах ГОЗ збільшилася з 6,1 % у 2020 році до 71,7 % у 2023-му.

На тлі цього рентабельність продажів за чистим прибутком впала з 14,3 % до 4 %, попри запуск виробництва нових видів основної продукції. Докапіталізацію підприємства за рахунок акціонерів визнано економічно доцільним кроком у поточних умовах.

- iii. *Пожежа на «Заводі припоїв» у Новосибірську — зупинилося виробництво підприємства, пов'язаного з ВПК РФ⁹*

8 жовтня 2025 року в Новосибірську (54.956278, 82.903827) спалахнула масштабна пожежа на підприємстві «Завод припоїв», яке входить до числа ключових постачальників російського військово-промислового комплексу. Підприємство спеціалізується на виробництві матеріалів для пайки мікросхем, електроніки ракет, безпілотників і систем зв'язку. Виробництво повністю зупинено.

4. Зброя, технології та інше

- i. *Розробка нових систем гіперзвукової зброї в РФ¹⁰*

Росія продовжує створювати нові системи гіперзвукового озброєння. Путін заявив, що в країні вже перебувають на озброєнні комплекси «Кинжал» і «Авангард», а також ведуться роботи над іншими системами, передбаченими планами розвитку.

Путін також повідомив про успішне застосування балістичної ракети «Орешник» у бойових умовах і про розгортання її серійного виробництва.

⁸ <https://mashnews.ru/gosoboronzakaz-obvalil-rentabelnost-tulskogo-oruzhejnogo-zavoda-do-minimuma.html>

⁹ https://www.threads.com/@elena._grebenyuk/post/DPjaoPmjElr

¹⁰ <https://lenta.ru/news/2025/10/02/putin-dopustil-poyavlenie-v-rossii-novyh-sistem-giperzvukovogo-oruzhiya/>

- ii. ОАК передала ВКС Росії нову партію винищувачів-бомбардувальників Су-34¹¹

В рамках Держоборонзамовлення ОАК передала ВКС нову партію винищувачів-бомбардувальників Су-34. І до кінця року планує ще.

- iii. «Уралвагонзавод» відправив нову партію БМПТ у війська¹²

Концерн «Уралвагонзавод» направив армії РФ чергову партію бойових машин підтримки танків (БМПТ) образца 2025 року, повідомили в прес-службі «Ростеха».

II. Імпортозаміщення

1. Імпортозаміщення в авіації

- i. Сертифікація нового російського регіонального літака Іл-114-300 перенесена на 2026 рік¹³

Новий термін, на який тепер доведеться орієнтуватися, визначив глава Росавіації Дмитро Ядров у виступі на засіданні Комітету Ради Федерації.

Іл-114-300 фактично знаходиться на завершальній стадії сертифікації, і ми плануємо, що сертифікація та видача сертифіката типу буде у нас завершена в першому кварталі наступного року

Буквально місяць тому Ядров проводив засідання щодо ходу сертифікації на майданчику Координаційного центру уряду Росії, і тоді керуючий директор компанії-розробника Данило Бренерман обіцяв, що літак планується сертифікувати до кінця 2025 року.

У 2023 році повідомлялося, що відповідно до чинної на той момент комплексної програми розвитку авіаційної галузі, перші поставки Іл-114-300 мали розпочатися в 2024 році, а за контрактом з ГТЛК - у 2023 році.

¹¹ <https://www.1tv.ru/news/2025-10-06/522639-oak-peredala-vks-rossii-novuyu-partiyu-istrebiteley-bombardirovschikov-su-34>

¹² https://t.me/news_engineering/15959

¹³ https://t.me/mash_tech/5320

2. Імпортозаміщення в ІТ

i. Іноземне ПЗ ставить промисловість під серйозні ризики¹⁴

Критична залежність від іноземного ПЗ зберігається, і незважаючи на укази президента, темпи імпортозаміщення в критичній інфраструктурі недостатні. Частка контролерів домену Microsoft в компаніях перевищує 50% (а то й всі 70%), що створює серйозні ризики, оскільки інструкції щодо їх злому є загальнодоступними.

І для забезпечення безпеки необхідний перехід на інтегровані російські рішення. Про це представники галузі говорили під час сесії «Безпечна і стійка ІТ-інфраструктура в нафтогазовому секторі: російські рішення і підтримка вендорів», яку ми сьогодні відвідали на «Петербурзькому міжнародному газовому форумі».

Ключові елементи інфраструктури здатні закрити:

- контролер домену: РЕД АДМ від «Ред Софт» як заміна Microsoft AD;
- сертифікаційний центр: Aladdin Enterprise CA від «Аладдін Р.Д.» як заміна Microsoft CA;
- резервне копіювання: рішення від «Кіберпротект» для забезпечення безперервності бізнесу;
- хмари та пошта: платформи від VK Tech для побудови хмарної інфраструктури та заміни Microsoft Exchange.

І ключовий фактор — безшовна міграція. Усі розробники стверджують, що їхні рішення спроектовані для плавної міграції без зупинки бізнес-процесів. Досягається це за рахунок роботи в гетерогенному середовищі, де російські та зарубіжні системи можуть співіснувати на час перехідного періоду.

ii. Суперкомп'ютерний центр МДУ працюватиме на Байкалах¹⁵

Московський державний університет закупив десять серверів на російських процесорах Baikal, витративши на них майже 100 млн рублів. Контракт був укладений з компанією «Елпітех», яка стала єдиним учасником аукціону і поставить МДУ сервери «Елпі343» на російських процесорах Baikal-S (Байкал Електронікс).

¹⁴ https://t.me/mash_tech/5308

¹⁵ https://t.me/mash_tech/5311

Сервери були закуплені для Науково-дослідного обчислювального центру (НДОЦ), який займається підтримкою і супроводом суперкомп'ютерного комплексу МДУ. При цьому значна частина коштів, а саме 42,5 млн рублів, піде не на самі сервери, а на ПЗ для них - софт від ТОВ «РусБІТех-Астра».

У таку суму, як повідомляється, обійшлися ліцензія на серверну ОС Astra Linux, система зберігання даних TROK і доопрацювання ПАК на базі російських процесорів Baikal-S, а також оновлення. «Залізо», згідно з даними держзакупівель, виявилось різним - найдорожчий сервер обійшовся в 1,9 млн рублів, а найдешевший коштує 916,7 тис рублів.

iii. На розвиток мікроелектроніки, робототехніки, верстатобудування закладено близько 2,5 трлн рублів¹⁶

Про це міністр фінансів РФ Антон Силуанов повідомив на парламентських слуханнях у Раді Федерації.

Серед пріоритетів бюджету міністр відзначив технологічне лідерство, в тому числі розвиток мікроелектроніки, робототехніки, верстатобудування. На це закладено близько 2,5 трлн рублів, що вище, ніж планувалося раніше.

За словами Антона Силуанова, в цілому витрати на національну економіку зростуть у 2026 році в порівнянні з поточним роком на 360 млрд рублів і складуть 4,8 трлн рублів.

3. Імпортозаміщення в мікроелектроніці

i. Консолідація роботів почалася¹⁷

ГК «Елемент», що створює повний цикл виробництва мікроелектроніки, стала власником контрольного пакета акцій компанії «Ейдос Робототехніка». Це вже друга угода холдингу на ринку виробництва роботів.

«Корпорація роботів», дочірня компанія найбільшого холдингу мікроелектроніки «Елемент», що розвиває напрямок робототехніки, придбала 51% акцій розробника промислових роботів «Ейдос Робототехніка» з Казані. Сума угоди не розголошується, але, за різними оцінками, вона становить не

¹⁶ <https://t.me/niiet/9289>

¹⁷ <https://t.me/niiet/9275>

менше 200 млн рублів: виручка у «Ейдос Робототехники» невелика — 88 млн рублів, зате великий потенціал.

III. Машинобудування

1. Проблеми у російському машинобудуванні

i. Китай припинив постачання високоточних верстатів до Росії¹⁸

Китай посилив експортні обмеження, фактично припинивши постачання до Росії високоточних верстатів з точністю 3–4 мікрони. Про це повідомив власник компанії «Татпромстан» Ільдар Нурієв, зазначивши, що тепер для вивезення такого обладнання потрібна спеціальна експортна ліцензія. За його словами, навіть вивезення раніше куплених верстатів супроводжується «неприємними інцидентами».

Обмеження Нурієв розцінює як ознаку охолодження партнерства Пекіна з російськими компаніями. На тлі цих заходів товарообіг між Росією і Китаєм в серпні 2025 року знизився на 16,4% в річному вираженні, а за вісім місяців року — майже на 9%, до 1,03 трлн юанів (\$145 млрд).

За даними Інституту Гайдара, Китай у 2025 році скоротив закупівлі більшості російських сировинних товарів, включаючи нафту, нафтопродукти, газ, вугілля і деревину.

ii. Казахстан почав зупиняти всі фури з Китаю до Росії, які можуть потенційно перевозити вантажі, що підпадають під санкції¹⁹

На казахстансько-російському кордоні з середини вересня утворилися багатокілометрові черги — скупчилися тисячі вантажівок, в основному з електронікою, дронами й товарами західного походження.

За даними «Комерсанта», казахстанські митники почали розвертати фури з мікросхемами і верстатами в 100% випадків. Перевізники вважають це ознакою посилення контролю і прагнення Астани до більш суворого дотримання західних санкцій.

¹⁸ <https://www.moscowtimes.ru/2025/10/05/kitai-prekratil-postavki-visokotochnih-stankov-v-rossiyu-a176314>

¹⁹ <https://echofm.online/news/kazakhstan-nachal-ostanavlivat-vse-fury-iz-kitaya-v-rossiyu-kotorye-mogut-potencialno-perevozit-podsankcionnye-gruzy>

Казахстан раніше був одним з ключових каналів постачання підсанкційних товарів до Росії, включаючи верстати з ЧПК, дрони і сировину для виробництва пороху, відзначають «Важливі історії».

iii. Російські виробники мікроелектроніки зіткнулися з багатомісячними затримками перерахування коштів²⁰

Кілька десятків російських виробників мікроелектроніки повідомили про багатомісячні затримки виплат за грантами акселератора «Мікроелектроніка», запущеного у 2022 році для підтримки малих і середніх дизайн-центрів. Розмір грантів становив 10–50 млн рублів, однак після скорочення фінансування держпрограми «Розвиток електронної та радіоелектронної промисловості» в п'ять разів і відмови від субсидій їх видача фактично призупинена.

iv. Роботи чекають на попит: хто і чому не купує російську автоматизацію²¹

За даними дослідження Мінпромторгу та Університету «Іннополіс», основним бар'єром для розвитку російського ринку промислових роботів залишається низький попит з боку підприємств. Попри те, що найбільшими споживачами робототехніки у 2024 році стали автопром, металургія і машинобудування (по 15% ринку), значна частина компаній поки не бачить необхідності в автоматизації.

Згідно з опитуванням, 40% підприємств заявили, що роботи їм просто не потрібні, 15% — що не вистачає коштів, 13% — фахівців, а 12% відзначили брак державної підтримки. При цьому вартість промислового робота російського виробництва, за даними доповіді, коливається від 3–10 до 5–20 млн рублів, а термін окупності в машинобудуванні досягає шести років при економії до 1,6 млн рублів на рік.

Експерти вважають, що для зростання внутрішнього ринку необхідні заходи стимулювання попиту і системні програми з підготовки інженерів і операторів роботизованих систем.

²⁰ <https://www.apn.ru/index.php?newsid=48541>

²¹ https://t.me/mash_tech/5302

2. Російські плани у машинобудуванні

- і. Прорив у верстатобудуванні: Татарстан хоче побудувати свою фабрику з виробництва верстатів для 3D-друку²²*

У Татарстані планують створити фабрику з виробництва верстатів для 3D-друку, що має стати проривом у розвитку російського верстатобудування. Ініціатива обговорювалася на Глобальному форумі «ТЕМП» у Казані, де головною темою стало впровадження адитивних технологій та імпортозаміщення в металообробці. До 2030 року галузь в республіці мають намір перетворити на високотехнологічну та експортно орієнтовану.

Міністр промисловості й торгівлі Татарстану Олег Коробченко зазначив, що на більшості заводів сьогодні використовуються зношені або імпортні верстати, а власне виробництво відсутнє. Створення фабрики має забезпечити регіон сучасним обладнанням і знизити залежність від імпорту.

Експерти форуму підкреслили, що адитивні технології вже активно застосовуються на КАМАЗі та Казанському вертолітному заводі, скорочуючи витрати й терміни виробництва. Однак для масштабного розвитку галузі необхідні інвестиції, центри компетенцій при ВНЗ і підготовка кваліфікованих кадрів.

3. Інвестиції в російське машинобудування

- і. «Северсталь» вкладе 500 млн рублів у роботизацію виробництва²³*

Металургійна компанія «Северсталь» оголосила про запуск масштабної програми з впровадження промислових роботів. У 2025 році підприємство планує реалізувати 16 проєктів роботизації на своїх ключових майданчиках — Череповецькому металургійному комбінаті та заводі «Северсталь-метиз». Загальний обсяг інвестицій складе 500 млн рублів, а завершення програми очікується у 2026 році. Роботи будуть залучені в операціях, пов'язаних зі зварюванням, дистанційним керуванням кранами, відбором проб і виявленню дефектів металу. Також передбачено застосування демонтажних роботів у небезпечних для людини зонах і мобільних рішень — робособаки та робота-штабелера для перевезення вантажів.

²² <https://tatarstan24.tv/news/15567.proryv-v-stankostroenii-tatarstan-hochet-postroit-svoyu-fabriku-po-proizvodstvu-stankov-3d-pechati>

²³ <https://vo.rbc.ru/vo/08/10/2025/68e65a9e9a79475fdcd31f5?ysclid=mgi5vb7wc0108482444>

Мета проекту — підвищення безпеки та продуктивності праці. За оцінкою компанії, роботизація дозволить знизити травматизм, підвищити якість продукції та компенсувати нестачу робочої сили.

Серед використовуваних технологій — роботизована установка для видалення гартцинку, автономний робот-штабелер, гусеничний робот AgileX Bunker Mini, робособака Deep Robotics і інспекційний ровер Droneshub. Останній здатний самостійно патрулювати територію, перевозити вантажі, заряджатися, а також проводити тепловізійні та газоаналітичні перевірки із застосуванням систем комп'ютерного зору.

4. Російські машинобудівні підприємства

і. Верховний суд знову розгляне клопотання про націоналізацію Іванівського заводу²⁴

Верховний суд РФ погодився повторно розглянути справу про націоналізацію Іванівського заводу важкого верстатобудування (ІЗТС) — одного з найбільших виробників обладнання для оборонної промисловості. Це один з рідкісних випадків, коли Генпрокуратурі раніше відмовили у вилученні активів: з 2022 року подібні позови відхилялися лише в 7% випадків.

Генпрокуратура наполягає, що приватизація ІЗТС в 1990-х роках проходила з порушеннями, а контрольний пакет акцій незаконно придбали Володимир і Михайло Бажанови, які згодом виводили активи в афілійовані структури. Раніше арбітражні суди визнали угоди законними і повернули акції колишнім власникам, попри спробу «Ростеха» отримати підприємство під державний контроль.

Тепер Верховний суд скасував власну березневу відмову і направив справу на новий розгляд, вказавши на необхідність вивчити питання захисту публічних інтересів і законності відчуження стратегічного майна. Рішення збіглося в часі з призначенням новим головою ВС колишнього генпрокурора Ігоря Краснова. Юристи вважають, що справа ІЗТС — скоріше виняток, проте її результат може стати індикатором подальшої політики держави у сфері націоналізації промисловості.

²⁴ <https://www.vedomosti.ru/business/articles/2025/10/06/1144451-verhovnii-sud-zanovo-rassmotrit-spor-o-natsionalizatsii-ivanovskogo-zavoda>

ii. Завод у Челябінську та компанія Ростеха запустять проекти у сфері робототехніки²⁵

«РТ-Техприемка» (входить до складу Ростех) і челябінський «Завод роботів» уклали угоду про співпрацю у сфері промислової робототехніки в рамках нацпроєкту «Засоби виробництва та автоматизації». Документ підписано на конференції «Код індустрії».

iii. Газпром ввів в експлуатацію підприємство з виробництва турбінних лопаток²⁶

«Газпром енергохолдинг» ввів в експлуатацію підприємство з виробництва турбінних лопаток в ОЕЗ «Узлова» (Тульська область). Завод побудований менш ніж за два роки, проєкт реалізований спільно з Мінпромторгом і урядом регіону.

Потужність комплексу становитиме 34 тис. виливків на рік — цього обсягу достатньо, щоб повністю покрити потреби «Газпрому» в лопатках для газоперекачувальних агрегатів. Серійне виробництво розпочнеться в 2026 році, інвестиції в проєкт перевищують 13 млрд рублів.

Підприємство оснащено 145 одиницями обладнання, включаючи російські індукційні вакуумні печі. Виробництво охоплює повний цикл — від 3D-моделювання до механічної обробки та випробувань. Як зазначив глава «Газпрому» Олексій Міллер, запуск ливарного комплексу демонструє зміцнення технологічного суверенітету Росії в сфері енергетичного машинобудування.

IV. Стратегічні матеріали

1. Загальний стан галузі стратегічних матеріалів у РФ

i. У Красноярську запрацює науковий кластер з глибокої переробки рідкісноземельних металів²⁷

Науково-технологічний кластер з глибокої переробки рідкісних і рідкісноземельних металів почне роботу в Красноярську з 2026

²⁵ <https://xn--80aapampemcchfmo7a3c9ehj.xn--p1ai/news/zavod-v-chelyabinske-i-kompaniya-rostekha-zapustyat-proekty-v-sfere-robotekhniki/>

²⁶ <https://neftegaz.ru/news/Oborudovanie/902415-gazprom-vvel-v-ekspluatatsiyu-predpriyatie-po-proizvodstvu-turbinnykh-lopatok/>

²⁷ <https://tass.ru/nauka/25213017>

року. Він стане частиною інноваційного науково-технологічного центру "Долина Менделєєва", який створюють Сибірський федеральний університет спільно з Російським хіміко-технологічним університетом ім. Менделєєва. ІНТЦ матиме розподілену структуру: один майданчик розташується в Москві на базі РХТУ, другий — в Красноярську на базі СФУ та наукового центру СО РАН, а технопаркова зона буде під Мінусинськом на півдні краю.

Кластер складатиметься з науково-технологічного ядра, сировинної частини (перспективні родовища рідкоземів у Східному Сибіру) та виробничих потужностей з їх глибокої переробки на території Красноярського краю та Хакасії. Попри те, що РФ займає лідируючі позиції у світі за запасами багатьох критичних металів (23% від світових), цей ресурсний потенціал не використовується повною мірою. За видобутком рідкісноземельних металів країна займає лише сьоме місце у світі — 0,9% від світового обсягу, а за виробництвом РЗМ також на сьомому місці — 0,7% від світового обсягу. З 2026 року університети почнуть підготовку кваліфікованих фахівців у профільних технологічних галузях.

ii. Алюмінієві сплави можуть прискорити суднобудування в Росії²⁸

На Міжнародній конференції з цивільного суднобудування "Нева" в Санкт-Петербурзі обговорювалися перспективи застосування алюмінієвих сплавів у суднобудуванні. Судна з алюмінієвих сплавів дешевші і знижують вуглецевий слід, але ріки та моря Росії залишаються порожніми через відсутність взаєморозуміння між виробниками сплавів та суднобудівниками.

Російські металургійні заводи розробили різні алюмінієві сплави для суднобудування. Зокрема, АТ "Арконик СМЗ" представило сплав 1565 системи Al-Mg, який рекомендований для використання при температурах від мінус 196 до плюс 65 градусів Цельсія і на 20% міцніший за аналоги. КраМЗ пропонує судові панелі зі сплавом Al-Sc (сплав 1581) для виробництва залізничних вагонів, причальних стінок та пасажирських суден.

²⁸https://www.prometall.info/ludi/menedgeri/primenenie_aluminiumovykh_splavov_v_sudostroenii_uskorit_dvizhenie_po_rekam_i_moryam_rossii

Проте попиту на ці матеріали немає — мало хто знає про їх існування. Конструктори створили готові проекти суден з алюмінієвих сплавів, зокрема катамаран HSC200, який на 30% економніший за паливом порівняно з глісуючими суднами аналогічної швидкості (65 км/год). Однак серійного виробництва немає через малий попит на судна взагалі.

2. Заводи з переробки стратегічних матеріалів

і. ВСМПО-Ависма інвестує до 3 мільярдів рублів у виробництво титанових виробів²⁹

Корпорація "ВСМПО-Ависма" направить на виробництво титанових виробів за допомогою високих технологій до 3 мільярдів рублів до 2030 року. Ці кошти будуть витрачені на закупівлю основного та допоміжного обладнання, розширення лабораторної бази. До грудня буде повністю готовий весь виробничий цикл 3D-друку, і компанія зможе виробляти як сировину, так і деталі. З 2026 року підприємство зможе випускати до 2000 деталей на рік.

До 2030 року обсяг виробництва адитивним методом може становити вже близько 10-15 тисяч деталей щорічно або 100-150 тонн деталей, що є досить великим обсягом на адитивному ринку РФ. Вже формується пул замовлень для суднобудування, медицини, нафтогазової галузі та товарів народного споживання, а також готуються пропозиції для авіаційної промисловості.

Початково компанія планує закривати потреби внутрішнього ринку, але потенційно може працювати і на зовнішньому ринку. Як потенційні ринки збуту адитивних рішень розглядаються переважно Індія та Близький Схід. У серпні компанія заявляла, що планує зайняти 50% ринку адитивних технологій в Росії до 2030 року, а кількість принтерів досягне 40-50 агрегатів.

²⁹ <https://1prime.ru/20251007/vsmpo-avism-863232355.html>

ii. Путін передав під управління Росимущества виробника металевої упаковки Вонорус³⁰

Президент Росії Володимир Путін підписав указ про передачу під тимчасове управління Росимущества 100% частки в компанії ООО "Вонорус". Це рішення стало відповіддю на недружні дії західних держав. Компанія належить Silgan Metal Packaging Mitterdorf GmbH — дочірній структурі американської корпорації Silgan Metal Packaging, одного з найбільших світових виробників металевої тари, включаючи контейнери та консервні банки.

Раніше, у липні 2024 року, під тимчасове управління Росимущества вже були передані інші активи холдингу — заводи в Ступіно та Енемі. У документі підкреслюється, що тимчасове управління не означає передачу активів у власність держави або зміну структури володіння. Такі заходи вводяться як симетрична відповідь на дії країн, які займаються "незаконним позбавленням майна російських власників". Компанія Silgan Metal Packaging, заснована у 1987 році, має штаб-квартиру в США, а значна частина її активів зосереджена в Європі. Корпорація входить до п'ятірки найбільших виробників металевої упаковки у світі.

3. Торгівля стратегічними матеріалами

i. Росія залишається найбільшим постачальником уранового палива до США³¹

Росія зберігає статус найбільшого постачальника уранового палива в США. Про це повідомив глава Російського фонду прямих інвестицій Кирило Дмитрієв, посилаючись на звіт правління енергетичної інформації Міненерго США. Згідно з документом, за підсумками 2024 року Росія забезпечила близько 20% іноземного збагаченого урану для американських АЕС.

Міністр енергетики США Кріс Райт заявив, що Сполучені Штати поки не можуть повністю відмовитися від закупівель збагаченого урану з Росії через нестачу власних збагачувальних потужностей,

³⁰ <https://t.me/prometallinfo/11947>

³¹ <https://www.bfm.ru/news/585522>

проте зауважив: "Європа, Японія, США — всі купують російський уран".

Міністр внутрішніх справ США Дуглас Бергам 22 вересня назвав таку ситуацію неприйнятною. За його словами, країна розробляє план, який дозволить якнайшвидше відновити виробництво збагаченого урану.

IV. Обхід санкцій

1. Російські схеми обходу санкцій

- i. «Тіньовий флот» РФ спричиняє розливи нафти біля берегів Європи — розслідування³²*

Російські танкери з так званого «тіньового флоту» скидають нафту у води Європи, порушуючи санкції та заборони на їхнє обслуговування. Як повідомляє Politico з посиланням на розслідування SourceMaterial, щонайменше п'ять таких суден залишили сліди нафтових розливів біля європейських берегів лише за останній рік. Два з них перебували під британськими санкціями на момент інцидентів.

Міністр енергетики Латвії назвав ситуацію «величезною проблемою», а представник британського МЗС звинуватив Кремль у спробі зберегти нафтові прибутки ціною екологічної безпеки. За його словами, «тіньовий флот» РФ використовує небезпечні судна, що ігнорують базові стандарти та створюють ризик масштабної екологічної катастрофи в Європі.

2. Переорієнтація ланцюжків постачання

- i. Туреччина скорочує залежність від російського газу на тлі розширення імпорту СПГ із США³³*

Туреччина поступово відмовляється від планів створення «газового хабу» з Росією та скорочує закупівлі трубопровідного газу з РФ і Ірану. На тлі прохання США зменшити російську частку в енергетиці Анкара активно розвиває власний видобуток, будує СПГ-термінали та укладає довгострокові контракти на постачання скрапленого газу зі США, Алжиру та інших країн.

³² <https://www.blackseanews.net/read/236034>

³³ <https://www.reuters.com/business/energy/turkeys-gas-shift-threatens-russia-irans-last-big-european-market-2025-10-08/>

За даними Reuters, до 2028 року Туреччина планує збільшити внутрішнє виробництво та імпорт СПГ із 15 до понад 26 млрд кубометрів, що дозволить покрити понад половину національних потреб у газі та знизити залежність від російських поставок. Контракти «Газпрому» на 22 млрд кубометрів на рік добігають кінця, і Анкара, ймовірно, не продовжить їх у повному обсязі. Частка російського газу в Туреччині вже скоротилася до 37% і надалі зменшуватиметься.

ii. Росія різко збільшила імпорт білоруського бензину через дефіцит пального³⁴

Росія вчетверо підвищила закупівлі бензину в Білорусі, намагаючись подолати гострий дефіцит пального, який охопив понад 20 регіонів країни. У вересні імпорт білоруського бензину зріс до 49 тис. тонн, тоді як поставки дизельного пального сягнули 33 тис. тонн, повідомляє Reuters із посиланням на джерела.

Попри збільшення продажів до Росії, білоруські НПЗ продовжують експортувати паливо через російські порти. У вересні обсяг транзиту зріс на 1%, але за дев'ять місяців року впав майже на 40% — до 1,17 млн тонн. Зниження експорту пов'язане зі скороченням переробки на білоруських заводах у Новополоцьку та Мозирі, які працюють нижче своїх потужностей.

iii. Citibank повністю згортає діяльність у Росії та закриває клієнтські рахунки³⁵

Американський Citibank, останній великий банк США, що продовжував роботу в Росії, завершує свою присутність на ринку. Як повідомляє Reuters, із 1 листопада російська «дочка» банку припиняє нарахування відсотків і обслуговування всіх заощаджувальних та накопичувальних рахунків.

Раніше Citibank уже зупинив роботу з дебетовими картками, переказами, операціями через Систему швидких платежів і закрив останнє відділення для роздрібних клієнтів у Москві. Таким чином банк остаточно завершує діяльність у Росії.

³⁴ <https://www.moscowtimes.ru/2025/10/08/rossiya-vchetvero-velichila-zakupki-benzina-v-belarusi-iz-za-defitsita-v-desyatkah-regionov-a176567>

³⁵ <https://epravda.com.ua/rus/svit/amerikanskiy-citibank-svorachivaet-ostatki-biznesa-v-rossii-812420/>

3. Платежі

- i. *Індія відновила розрахунки за російську нафту в китайських юанях*³⁶

Індія вперше за тривалий час знову почала оплачувати імпорту російської нафти в юанях. За даними Reuters, державна компанія Indian Oil Corp уже здійснила кілька таких платежів.

Перехід на китайську валюту ініціювали російські трейдери, які наполягають на розрахунках у юанях, оскільки це одна з небагатьох валют, що може безпосередньо конвертуватися в рублі для остаточних платежів російським виробникам.

- ii. *Росія відновила криптоплатежі після санкцій США — через систему Шора провели операції на \$6 млрд*³⁷

Росія швидко відновила роботу власної системи криптоплатежів після удару санкцій США. За півтора місяця через неї було проведено операцій на суму близько \$6 млрд, повідомляє Reuters. Серед організаторів — молдовський банкір Ілан Шор, відомий участю у фінансових махінаціях.

У серпні США ввели санкції проти киргизької криптобіржі Grinex, де оберталася прив'язана до рубля криптовалюта A7A5. Після цього понад 80% токенів було знищено, але російські розробники швидко їх відновили. Grinex створили після ліквідації московської біржі Garantex, яку Вашингтон звинуватив у сприянні обходу санкцій.

- iii. *Citibank повністю згортає діяльність у Росії та закриває клієнтські рахунки*³⁸

Американський Citibank, останній великий банк США, що продовжував роботу в Росії, завершує свою присутність на ринку. Як повідомляє Reuters, із 1 листопада російська «дочка» банку припиняє нарахування відсотків і обслуговування всіх заощаджувальних та накопичувальних рахунків.

Раніше Citibank уже зупинив роботу з дебетовими картками, переказами, операціями через Систему швидких платежів і закрив останнє відділення для роздрібних клієнтів у Москві. Таким чином банк остаточно завершує діяльність у Росії.

³⁶ <https://minfin.com.ua/2025/10/08/160053270/>

³⁷ <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4044400-rosia-vidnovila-kriptoplatezi-pisla-sankcij-ssa-ta-provela-operacij-na-6-milardiv-ft.html>

³⁸ <https://kyiv24.news/news/ostannij-velykyj-amerykanskyj-bank-povnistyu-zgortaye-svij-biznes-u-rosiji>

V. Нові санкційні пакети та регулювання

1. Санкції США

- i. Як працюватимуть санкційні відомства США в умовах шатдауну?³⁹*

З 1 жовтня уряд США частково призупинив свою діяльність у зв'язку з припиненням федерального фінансування низки державних відомств, певних функцій і програм.

Бюро промисловості та безпеки Мінторгу США (BIS)

Призупинить виконання своїх звичайних функцій: обробку заявок на експортні ліцензії; запитів на класифікацію товарів; перевірки та реєстрації засобів шифрування; а також роз'яснення законодавства за запитами.

Але у випадках, що мають важливе значення для національної безпеки або в надзвичайних обставинах, виконання цих функцій буде продовжено за рішенням голови BIS.

Управління з контролю за закордонними активами Мінфіну (OFAC)

У нього, крім шатдауна, є інша проблема – недокомплект мінімум 50 осіб персоналу за штатним розкладом. Зокрема, вакантна посада заступника директора OFAC – начальника відділу виконання державної дозвільної функції. Тобто просто нікому підписувати спеціальні ліцензії. Перерозподілить сили на користь притягнення до адміністративної відповідальності та наповнення санкційного списку SDN за тими сюжетами, за якими дав команду Дональд Трамп. Росія сюди не входить

Що погіршиться:

офіційні роз'яснення відомства щодо застосування санкцій
обробка звітності та повідомлень про порушення режимів санкцій (reporting)
виконання дозвільної функції з видачі спеціальних ліцензій

³⁹ <https://t.me/lawsanctions/2373>

вся регуляторка, пов'язана з операціями по боротьбі з відмиванням грошей і контртерористичними операціями

ii. Правило 50+ та зміни в експортному законодавстві США⁴⁰

Мінторг США для захисту інтересів національної безпеки у зовнішній торгівлі та боротьби зі схемами обходу вимог експортного контролю через реєстрацію фігурантами «чорних списків» дочірніх компаній у США та третіх країнах ввів за прикладом OFAC правило 50+ до законодавства про експортний контроль.

30 вересня нові правила були офіційно опубліковані у Федеральному реєстрі НПА США. Головне:

- З 29 вересня всі правила експортного контролю згідно із законом ECRA застосовуються нарівні з фігурантами відповідних списків по лінії Мінторгу США до їх дочірніх осіб, в яких у них 50% власності або більше
- частка участі складається якщо один акціонер (засновник) знаходиться в «чорному списку» (Entity list), а другий – у списку військових кінцевих користувачів (MEU), то до дочірньої особи застосовуються найсуворіші вимоги
- відсотки (частки) за лінією BIS складаються з SDN. Якщо один 5% акціонер знаходиться в SDN, а другий 47% в MEU, то імпортер вважається санкційним
- вважається тільки частка володіння (участі). Контроль не враховується проте при розрахунку 50%+ враховується не тільки пряма участь, але і непряма. Тобто імпортер вважається санкційним, якщо його материнська компанія на 50% належить фігуранту SDN
- на американських експортерів тепер покладено прямий обов'язок до здійснення угоди визначити відсоток володіння потенційним клієнтом з боку санкційних осіб. У разі сумнівів йому необхідно звертатися до BIS за експортною ліцензією
- якщо організація формально не є санкційною, але в структурі володіння нею є велика кількість санкційних міноритаріїв або є інші ознаки зв'язку з санкційними

⁴⁰ <https://t.me/lawsanctions/2374>; <https://t.me/lawsanctions/2375>

особами (наприклад, дублювання складу ради директорів) – це червоний прапор потенційного ризику реекспорту контрольованого товару зазначеній особі

- відповідальність настає навіть якщо експортер не знав про санкційність одержувача. Однак встановлено перехідний період до 30 жовтня для поставок і контрактів, укладених до 30 вересня
- нові правила не поширюються на американські дочірні організації санкційних осіб, тільки на іноземні
- також під правила не підпадають іноземні компанії, що належать на 50% і більше одній або декільком компаніям, зареєстрованим за адресами, зазначеними в Entity list. Тут мова йде про організації, що надають послуги номінального акціонера, юридичну адресу або інші корпоративні послуги

2. Санкції ЄС

i. Річниця антиросійських санкцій ЄС «за свободу слова»⁴¹

6 жовтня в Офіційному журналі ЄС опубліковано Рішення та Регламент від 3 жовтня про перше продовження на 1 рік до 09.10.2026 режиму обмежувальних заходів ЄС «за дестабілізуючу діяльність Росії». Сам режим був встановлений 08.10.2024.

За його підставами на дату продовження під санкціями перебувають 47 фізичних осіб і 15 юридичних. Географія включених – майже весь світ. В основному включені проросійські активісти, журналісти та блогери, на яких влада ЄС навісила ярлик «дезінформаторів» і «осіб, які просувають російські наративи» у своїх країнах.

ii. Посли ЄС схвалили план відмови від газу і нафти РФ до 2028 року – Reuters⁴²

За словами трьох співрозмовників агенції, цей план підтримали майже всі члени ЄС. Однак його критикують Угорщина та

⁴¹ <https://t.me/lawsanctions/2378>

⁴² https://t.me/svoboda_radio/40586

Словаччина, які далі залежать від постачання російських енергоносіїв. Якщо закон буде ухвалений на рівні ЄС, він зобов'яже їх розробити національні плани припинення постачання до 2028 року.

Одним із нерозв'язаних, як зазначає Reuters, залишається питання походження зрідженого природного газу – чи мають ці поставки проходити попередню перевірку, а потім ще й перевірку митними органами в портах ЄС, щоб переконатися, що газ не російський.

Законопроект передадуть міністрам ЄС для схвалення 20 жовтня. Для затвердження плану буде потрібна «кваліфікована більшість» країн ЄС – не менш як 55% держав, уточнює Reuters. Після цього держави та законодавці узгодять остаточний текст.

Паралельно ЄС обговорює нові санкції, що заборонять імпорт російського зрідженого газу з 2027 року – на рік раніше.

- iii. *ЄС планує ввести санкції проти криптовалюти Ілана Шора A7A5, через яку проводяться підсанкційні платежі — Bloomberg⁴³*

Санкції заборонять компаніям з ЄС прямо або опосередковано брати участь у транзакціях з цим токеном. Також під обмеження можуть потрапити кілька банків у Росії, Білорусі та Центральній Азії, які сприяють криптовалютним операціям. Про це пише Bloomberg з посиланням на документи, що є в розпорядженні агентства.

Токен A7A5 створила компанія A7, що займається транскордонними платежами. Вона належить банкіру Ілану Шору, який переховується від молдавського правосуддя, і держбанку «Промсвязьбанк». A7 і її дочірні структури допомагають російському бізнесу проводити міжнародні розрахунки, які ускладнені через американські санкції, в тому числі через криптобіржу Garantex.

⁴³ https://t.me/Compliance_Practice/2875

ПСБ потрапив під санкції Великобританії, ЄС і США в 2022 році після вторгнення Росії в Україну. Garantex, яка брала участь у створенні A7A5, також була включена до санкційних списків у 2022-му, а сама A7 — на початку цього року.

Після введення американських санкцій проти криптобіржі Grinex 14 серпня оператори A7A5 провели операції мінімум на \$6,1 млрд, писала Financial Times. Щоб розірвати зв'язок із санкційною біржею, вони видалили 33,8 млрд токенів (на \$405 млн) з двох пов'язаних з нею гаманців — це понад 80% усіх випущених A7A5. Американська влада вважає Grinex наступником криптобіржі Garantex, яку закрили в березні і звинуватили у відмиванні грошей.

iv. ЄС і затримання російських танкерів⁴⁴

Євросоюз готує правові підстави для того, щоб затримувати нафтові танкери, які входять у Балтійське море без прапора, повідомило 3 жовтня видання EUobserver, посилаючись на документи ЄС.

За даними видання, Євросоюз в рамках 19-го пакету санкцій проти РФ збирається ввести обмеження проти ще 120 нафтових танкерів тіньового флоту Росії. Загальна кількість суден у санкційному списку досягне 568.

Зазвичай суднам, що потрапили під санкції, забороняють входити в порти ЄС, а також вести справи з європейськими компаніями, в тому числі зі страховиками. Однак ефект від цього, пише видання, обмежений, оскільки судна як і раніше можуть ходити по водах Балтійського моря країн Євросоюзу, доставляючи нафту в Азію.

При цьому Конвенція ООН з морського права 1994 року дозволяє перехоплювати у відкритому морі судна, якщо вони «не мають громадянства». З документів ЄС випливає, що 16 із 120 суден, яким загрожують санкції, не мають громадянства. За даними бази морської індустрії Equasis, ці судна не мають «реальних прапорів».

⁴⁴ https://t.me/Fin_Deep/48938

EUobserver зазначає, що Євросоюз вирішив знайти підстави, щоб затримувати такі судна, через часті випадки запусків невпізнаних безпілотників у країнах ЄС, а також через побоювання, що може статися розлив нафти, а судна можуть перерізати підводні кабелі.

v. *ЄС і використання заморожених активів РФ*⁴⁵

Багато країн Євросоюзу хотіли б до кінця року домовитися про використання заморожених російських резервів для фінансової підтримки України. Але каменем спотикання залишається Бельгія, яка на зустрічі європейських лідерів у середу висунула умову про розподіл ризиків у рамках запропонованого Єврокомісією (ЕК) плану. Через це країни ЄС не змогли узгодити спільний підхід, і ЕК навряд чи встигне представити формальну пропозицію через три тижні, як раніше планувалося, розповіли Financial Times три чиновники, поінформовані про результати зустрічі.

Прем'єр-міністр Бельгії Барт де Вевер назвав план ЕК, який дозволить використовувати близько 140 млрд євро без юридичної конфіскації російських резервів, «великою авантюрою». Він вимагатиме обов'язкового розподілу ризиків між країнами-членами ЄС, і його підготовка займе багато часу, сказав де Вевер журналістам у четвер на полях саміту Європейського політичного співтовариства в Копенгагені, який відбувся після зустрічі лідерів країн блоку. «Кожна країна повинна буде надати пропорційні гарантії на випадок, якщо щось піде не так», – цитує його Bloomberg. З урахуванням «величезних сум», гарантії повинні поширюватися на «дуже довгий час», додав прем'єр.

⁴⁵ https://t.me/Fin_Deep/48880

3. Санкції Японії

- і. Японія введе серйозні обмеження на експорт чіпів, дронів і верстатів⁴⁶*

Уряд Японії помітно розширить перелік продукції подвійного призначення, експорт якої буде підлягати посиленому контролю. За новими правилами охоплення товарообігу, який буде контролюватися владою, зросте в 19 разів до \$30,6 млрд на рік і досягне 4% всього національного експорту країни.

До переліку контрольованої продукції належать верстати, радари, мікросхеми, безпілотники та комплектуючі для них, навігаційне обладнання та обладнання для тестування чіпів. І якщо у японців з'явиться підозра, що ця продукція може бути використана у військових цілях, необхідно буде отримувати дозвіл у міністерства торгівлі.

При цьому нові правила передбачають обмеження навіть у тому випадку, якщо є ймовірність того, що продукція потрапить до того ж Китаю або інших країн транзитом через США або Південну Корею. Обхід через треті країни стає все складнішим, а значить і на російському ринку японська продукція «подвійного призначення» може виявитися недоступною.

⁴⁶ https://t.me/mash_tech/5309